

Μη εκτέλεση αλλοδαπής δικαστικής απόφασης λόγω προσβολής της ελευθερίας του Τύπου

Δικαστική απόφαση, με την οποία δημοσιογράφος και εφημερίδα καταδικάζονται σε καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω πρόκλησης ηθικής βλάβης, δεν πρέπει να εκτελείται εάν έχει ως αποτέλεσμα πρόδηλη προσβολή της ελευθερίας του Τύπου, και, ως εκ τούτου, θίγει τη δημόσια τάξη του κράτους μέλους εκτελέσεως

προδικαστική παραπομπή – Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης – δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – διεθνής δικαιοδοσία και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – άρθρα 34 και 45 του Κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 — αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων – ανάκληση της κήρυξης της εκτελεστότητας αποφάσεων – λόγοι αρνήσεως – δημόσια τάξη του κράτους μέλους εκτελέσεως – καταδίκη εφημερίδας και ενός εκ των δημοσιογράφων της λόγω προσβολής της φήμης αθλητικού συλλόγου – χρηματική ικανοποίηση – άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου

ΔΕΕ C-633/22, Real Madrid Club de Fútbol, 04.10.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: K. Lenaerts, Εισηγητής: T. von Danwitz, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:843 – Προδικαστική παραπομπή

Το 2006, η γαλλική εφημερίδα «Le Monde» δημοσίευσε ένα άρθρο του μισθωτού δημοσιογράφου της, Ε.Ε. Στο άρθρο προβαλλόταν ο ισχυρισμός ότι οι ισπανικές ποδοσφαιρικές ομάδες Ρεάλ Μαδρίτης και Μπαρτσελόνα είχαν κάνει χρήση των υπηρεσιών ενός προσώπου που φέρεται ως πρωταίτιος κυκλώματος φαρμακοδιεγέρσεως. Πολλά μέσα ενημερώσεως, μεταξύ άλλων ισπανικά, αναδημοσίευσαν το εν λόγω περιεχόμενο. Η «Le Monde» δημοσίευσε, άνευ σχολίων, επιστολή διαψεύσεως της Ρεάλ.

Κατόπιν αγωγής της Ρεάλ και ενός εκ των μελών του ιατρικού επιτελείου της, Α.Ε., τα ισπανικά δικαστήρια επιδίκασαν χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη της Ρεάλ, ύψους 300.000 ευρώ, και του Α.Ε., ύψους 30.000 ευρώ, σε βάρος της «Le Monde» και του Ε.Ε. Το 2018, το Πολυμελές Πρωτοδικείο των Παρισίων κήρυξε εκτελεστή την εν λόγω αμετάκλητη ισπανική απόφαση. Ωστόσο, το 2020, το Εφετείο των Παρισίων έκανε δεκτές τις ασκηθείσες σε βάρος της ανωτέρω απόφασης εφέσεις κατά τις οποίες η ισπανική απόφαση αντιβαίνει προδήλως στη γαλλική δημόσια τάξη σύμφωνα με τις επιταγές του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Η Ρεάλ και ο Α.Ε. άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Γαλλίας, το οποίο απέστειλε στο ΔΕΕ συνολικά επτά προδικαστικά ερωτήματα αναφορικά με την ερμηνεία του άρθρου 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΧΘΔΕΕ) και του τότε ισχύοντος Κανονισμού 44/2001 (Βρυξέλλες Ι). Η υπόθεση παραπέμφθηκε στο τμήμα μείζονος συνθέσεως του ΔΕΕ.

Το ΔΕΕ ξεκίνησε την ερμηνεία του από τη ρήτρα του άρθρου 34 (1) του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι που προβλέπει τη μη εκτέλεση δικαστικής απόφασης λόγω αντίθεσης αυτής στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισεως. Υπενθύμισε δε τον εξαιρετικό χαρακτήρα της ρήτρας, ο οποίος καθιστά δυνατή την εφαρμογή της μόνο στην περίπτωση που η αναγνώριση/εκτέλεση της απόφασης θα προσέκρουε κατά τρόπο ανεπίτρεπτο στην έννομη τάξη του κράτους μέλους αναγνώρισεως/εκτελέσεως, καθόσον θα παραβίαζε θεμελιώδη αρχή. Η προσβολή αυτή θα πρέπει να συνίσταται είτε σε πρόδηλη παράβαση κανόνα του εθνικού ή του ενωσιακού δικαίου, ο οποίος θεωρείται ουσιώδης στην έννομη τάξη του κράτους μέλους αναγνώρισεως/εκτελέσεως, είτε σε πρόδηλη προσβολή δικαιώματος το οποίο αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες στην εν λόγω έννομη τάξη. Αυτό ισχύει ιδίως για τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον ΧΘΔΕΕ, με τα οποία το εθνικό δικαστήριο πρέπει να συμμορφώνεται κατά την εφαρμογή του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Με δεδομένη την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, μόνον η πρόδηλη παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος μπορεί να οδηγήσει σε απόρριψη της εκτέλεσης ή σε ανάκληση ήδη κηρυχθείσας ως εκτελεστής απόφασης.

Κατόπιν τούτων, το ΔΕΕ εστίασε στο άρθρο 11 ΧΘΔΕΕ περί ελευθερίας της έκφρασης. Επιβεβαίωσε ότι η ελευθερία αυτή συγκαταλέγεται στα βασικά θεμέλια μιας πλουραλιστικής, δημοκρατικής κοινωνίας και στις αξίες της ΕΕ. Εξ ου και οι παρεμβάσεις σε βάρος της πρέπει

να περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο. Στο πλαίσιο αυτό, επικαλέστηκε πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζονται ελάχιστα περιθώρια περιορισμών στους τομείς του πολιτικού λόγου και των θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων και θεμάτων που αφορούν τον επαγγελματικό αθλητισμό. Επισημάνθηκε δε ότι μια δημοκρατική κοινωνία επιδεικνύει ενδιαφέρον για την εξασφάλιση και διατήρηση της ελευθεροτυπίας κατά τον προσδιορισμό του κατά πόσον η εν λόγω παρέμβαση είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε απόφαση που επιδικάζει αποζημίωση για βλάβη της φήμης πρέπει να περιλαμβάνει μια εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ του επιδικαζόμενου ποσού και της βλάβης.

Το ΔΕΕ χρησιμοποίησε τη διάκριση που κάνει το ΕΔΔΑ περί της διαφοράς στην προσβολή φήμης φυσικού προσώπου από εκείνη του νομικού προσώπου, καθώς η φήμη του τελευταίου στερείται ηθικής διάστασης, ενώ του πρώτου μπορεί να έχει επιπτώσεις στην αξιοπρέπειά του. Όσον αφορά την αναλογικότητα της κύρωσης, κάθε αδικαιολόγητος περιορισμός της ελευθερίας έκφρασης ενέχει τον κίνδυνο να παρεμποδίσει ή να παραλύσει τη μελλοντική κάλυψη ανάλογων ζητημάτων από τα μέσα ενημέρωσης. Σημασία έχει η ίδια η καταδίκη, ακόμη και αν έχει αμιγώς αστικό χαρακτήρα και η επιβαλλόμενη κύρωση είναι ελάσσονος βαρύτητας. Έτσι, πρέπει να επιδεικνύεται η μέγιστη δυνατή προσοχή στην περίπτωση που τα μέτρα που λαμβάνονται ή οι κυρώσεις που επιβάλλονται δύνανται να αποθαρρύνουν τη συμμετοχή του Τύπου στη συζήτηση ζητημάτων θεμιτού γενικού ενδιαφέροντος και, επομένως, να έχουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα όσον αφορά την άσκηση της ελευθερίας του Τύπου ως προς τέτοια ζητήματα.

Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ εξέτασε τη ρήτρα δημοσίας τάξης του Κανονισμού Βρυξέλλες I συνδυαστικά με την ελευθερία έκφρασης. Ενόψει των ανωτέρω παρατηρήσεων, συμπέρανε ότι δικαστική απόφαση, με την οποία εκδότρια εφημερίδα και δημοσιογράφος καταδικάζονται σε καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω πρόκλησης ηθικής βλάβης σε βάρος αθλητικού συλλόγου και μέλους του ιατρικού επιτελείου του, δεν πρέπει να εκτελείται εάν έχει ως αποτέλεσμα πρόδηλη προσβολή της ελευθερίας του Τύπου και, ως εκ τούτου, θίγει τη δημόσια τάξη του κράτους μέλους εκτελέσεως.

Το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν η εκτέλεση των αποφάσεων θα οδηγούσε σε τέτοια πρόδηλη προσβολή. Για τον σκοπό αυτόν, θα πρέπει να λάβει υπόψη του όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των πόρων των προσώπων κατά των οποίων εκδόθηκε η απόφαση, της σοβαρότητας του αδικήματός τους και της έκτασης της ζημίας. Ομοίως, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει εάν η επιδικασθείσα αποζημίωση είναι προδήλως δυσανάλογη προς την προσβολή της φήμης και, κατ' επέκταση, κινδυνεύει να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα στο κράτος μέλος εκτελέσεως, όσον αφορά την κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης ανάλογων ζητημάτων στο μέλλον ή, γενικότερα, όσον αφορά την άσκηση της ελευθερίας του Τύπου. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν να συνεκτιμηθούν τα ποσά που επιδικάζονται εντός του κράτους μέλους εκτελέσεως για παρεμφερή προσβολή, καθώς και ενδεχόμενη απόκλιση μεταξύ των ποσών αυτών και του ύψους της επιδικαζόμενης με τις εν λόγω αποφάσεις χρηματικής ικανοποίησης. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά δεν αρκούν από μόνα τους, και χωρίς μεταγενέστερη επαλήθευση, για να αποκλείσουν τον προδήλως δυσανάλογο χαρακτήρα της κύρωσης σε σχέση με την επίμαχη προσβολή της φήμης. Δεν αποκλείεται η διαπίστωση ότι συντρέχει πρόδηλη προσβολή της ελευθερίας του Τύπου όσον αφορά μόνον έναν εκ των εναγόντων ή εναγομένων, στο πλαίσιο των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις αυτές.

Το ΔΕΕ επεσήμανε ότι ο παραπάνω έλεγχος αφορά τη διακρίβωση αποκλειστικά της ύπαρξης πρόδηλης προσβολής των ελευθεριών έκφρασης και Τύπου και δεν μπορεί να συνεπάγεται έλεγχο των επί της ουσίας εκτιμήσεων των δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως, δεδομένου ότι ο συγκεκριμένος έλεγχος αποτελεί απαγορευμένη αναθεώρηση επί της ουσίας. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί να ελέγξει εάν οι εναγόμενοι είχαν τηρήσει τα καθήκοντα και τις ευθύνες που υπέχουν ή να θέσει υπό αμφισβήτηση τα όσα κρίθηκαν από τα ισπανικά δικαστήρια όσον αφορά τη σοβαρότητα της παράνομης και υπαίτιας συμπεριφοράς τους ή την έκταση της ζημίας που υπέστησαν οι ενάγοντες.

Τέλος, σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει την ύπαρξη πρόδηλης προσβολής της ελευθερίας του Τύπου, θα πρέπει να περιορίσει την άρνηση εκτελέσεως των αποφάσεων κατά το μέρος που είναι προδήλως δυσανάλογο.

Παρατηρήσεις

Λυδία Παπαγιαννοπούλου, Πασχάλης Πασχαλίδης***

Η σχολιαζόμενη απόφαση εντάσσεται στη διαρκώς αυξανόμενη νομολογιακή παραγωγή του επαγγελματικού αθλητισμού και θέτει ζητήματα διακρατικότητας και εθνικών ιδιαιτεροτήτων περί της πρόσληψης των δικαιωμάτων και της δημόσιας τάξης. Από την επισκόπηση που προηγήθηκε, καθίσταται σαφές ότι ο ενωσιακός δικαστής, στη μείζονα σύνθεσή του, κλήθηκε να απαντήσει στο ερώτημα του πότε μια αλλοδαπή δικαστική απόφαση παραβιάζει την ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου και, ως εκ τούτου, τη δημόσια τάξη ενός άλλου κράτους μέλους.

Στον διεθνή Τύπο, η απόφαση ερμηνεύθηκε μάλλον ως μία νίκη της δημοσιογραφίας και ως ήττα της Ρεάλ Μαδρίτης¹. Στην ανάλυση που θα ακολουθήσει, υποστηρίζεται ότι το συμπέρασμα αυτό δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τουλάχιστον όχι με τη βεβαιότητα που εκφράζεται στον δημόσιο λόγο.

Η υπόθεση ετέθη στο πλαίσιο προδικαστικού ερωτήματος, γεγονός που έχει τη σημασία του, καθώς περιορίζει το ΔΕΕ στην απάντηση καθ' εαυτών των νομικών ερωτημάτων, όπως έχουν τεθεί από το εθνικό δικαστήριο, χωρίς να έχει το ίδιο την αρμοδιότητα να εξετάσει πραγματικά στοιχεία της υπόθεσης, τα οποία παραμένουν στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου. Το ΔΕΕ στην υπόθεση αυτή κλήθηκε να δώσει κρίσιμες κατευθυντήριες οδηγίες ως προς την ερμηνεία της *δημόσιας τάξης* ως λόγου μη αναγνώρισης αλλοδαπής δικαστικής απόφασης και, παράλληλα, να ερμηνεύσει -πράγμα σπάνιο- τις ελευθερίες έκφρασης και Τύπου, όπως κατοχυρώνονται στο άρθρο 11 ΧΘΔΕΕ.

Με δεδομένο ότι το ΔΕΕ δεν αποτελεί δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, προέβη σε ερμηνεία του άρθρου 11 ΧΘΔΕΕ με αναφορά στα πορίσματα του κατ' εξοχήν αρμόδιου προς τούτο δικαστηρίου, δηλαδή του ΕΔΔΑ. Δεν είναι, άλλωστε, η πρώτη φορά που το ΔΕΕ προβαίνει σε επίκληση του άρθρου 52 (3) ΧΘΔΕΕ² προκειμένου να επιβεβαιώσει την αντιστοιχία του επιπέδου προστασίας των κατοχυρωμένων στον Χάρτη δικαιωμάτων με εκείνο της ΕΣΔΑ³. Βασικό, λοιπόν, στη νομολογία του ΕΔΔΑ, το ΔΕΕ έκανε τρεις κρίσιμες παρατηρήσεις περί της ελευθερίας της έκφρασης. Πρώτον, ότι η τελευταία αποτελεί ένα από τα βασικά θεμέλια μιας δημοκρατικής και πλουραλιστικής κοινωνίας και περιλαμβάνεται στις αξίες της ΕΕ. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι οι παρεμβάσεις σε βάρος της πρέπει να είναι οι απολύτως αναγκαίες. Δεύτερον, ότι κάθε μορφής παρέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου έχει όχι μόνον ένα άμεσο κατασταλτικό, αλλά και ένα γενικοπροληπτικό αποτέλεσμα που αφορά στη μελλοντική αποφυγή δημοσίευσης παρόμοιων ειδήσεων, υπό τον φόβο της επιβολής κυρώσεων. Με άλλα λόγια, μπορεί να οδηγήσει σε μια αυτολογοκρισία ικανή να περιορίσει την ελευθεροτυπία και να θίξει το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού.

* ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτης ΚΑΕΟΑ, Στέλεχος ΜΟΠΑΔΙΣ

** ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτης ΚΑΕΟΑ, Στέλεχος ΜοΚΕ

¹ Βλ., για παράδειγμα, T. LUTZI, Compensation, y nada más – CJEU decides against Real Madrid in Case C-633/22, ConflictOfLaws, 2024.

² Το άρθρο 52 (3) ΧΘΔΕΕ ορίζει ότι: «Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία».

³ R. TINIERE, The Use of ECtHR Case Law by the CJEU: Instrumentalisation or Quest for Autonomy and Legitimacy?, European Papers, 2023, σ. 323 επ.

Τρίτον, με αφορμή και πάλι τη νομολογία του ΕΔΔΑ⁴, το ΔΕΕ ενέταξε στην έννοια του δημοσίου ενδιαφέροντος και τον επαγγελματικό αθλητισμό⁵. Έτσι, η αυξημένη ανοχή που πρέπει να επιδεικνύεται έναντι της δημοσιογραφικής κριτικής δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε πολιτικά ή άλλα δημόσια πρόσωπα, αλλά περιλαμβάνει και τα ίδια τα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, που εμπλέκονται με την ιδιαίτερος λαοφιλή αγορά του επαγγελματικού αθλητισμού.

Με βάση τα παραπάνω, το ΔΕΕ κατέληξε στο, εν πολλοίς, αυτονόητο και ήδη διατυπωμένο από το ΕΔΔΑ συμπέρασμα⁶, ότι μια αλλοδαπή απόφαση που παραβιάζει την ελευθερία της έκφρασης εμπίπτει στην έννοια της δημοσίας τάξης. Επί του πότε μια τέτοια παραβίαση πρέπει να ενεργοποιήσει τη ρήτρα δημοσίας τάξης, το ΔΕΕ έκρινε -αυτονόητως και πάλι- ότι η παραβίαση πρέπει να είναι «πρόδηλη». Η ερμηνεία αυτή ακολουθεί τόσο το γράμμα του Κανονισμού Βρυξέλλες I, όσο και τον σκοπό της συστατικής ερμηνείας και εφαρμογής της δημοσίας τάξης⁷. Αξιώνει, δηλαδή, έναν υψηλό πήχη αποδειξιμότητας, όπου, χωρίς να προβεί στον έλεγχο της ουσίας της διαφοράς, το δικαστήριο του κράτους αναγνώρισεως/εκτελέσεως μπορεί να διαπιστώσει ότι δεν αξιολογήθηκαν οι κρίσιμες παράμετροι της ελευθερίας της έκφρασης και του Τύπου. Ως τέτοιες περιστάσεις θα μπορούσαν να νοηθούν, επί παραδείγματι, η απουσία πλήρους αναφοράς στις παραπάνω ελευθερίες ή η πραγμάτευσή της κατά τρόπο προδήλως ασυνεπή ή η αγνόηση της νομολογίας του ΕΔΔΑ επί των σχετικών ζητημάτων. Μικρότερης έντασης παραβιάσεις δεν θα μπορούσαν να ξεπεράσουν τον τιθέμενο υψηλό πήχη.

Με δεδομένη την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και τον κατά τεκμήριο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός της ΕΕ, το εθνικό δικαστήριο καλείται να αυτοπεριοριστεί και να κρίνει τη δική του δημόσια τάξη, χρησιμοποιώντας εξ αντανakλάσεως τις αξιολογικές παραμέτρους του κράτους που εξέδωσε τη δικαστική απόφαση. Το δυσχερές σημείο στην κατάσταση αυτή έγκειται στο ότι δεν υπάρχει εντός της ΕΕ μία ενιαία αντίληψη περί της ελευθερίας της έκφρασης και του Τύπου. Το παλίμψηστο των κρατών μελών με τις εντελώς διαφορετικές ιστορικές προσλαμβάνουσες (διαφωτισμός, καθολικισμός-μεταρρύθμιση-ορθοδοξία, σοσιαλιστικά καθεστώτα κ.λπ.) καθιστούν το εύρος των περιορισμών στις εν λόγω ελευθερίες μάλλον ανομοιογενές. Άλλωστε, η σημασία της υπόθεσης δεν περιορίζεται απλώς στις όποιες αξιακές διαφοροποιήσεις της Γαλλίας από την Ισπανία, αλλά αφορά ευρύτερα το σύνολο της ΕΕ.

Στο πλαίσιο του προδικαστικού ερωτήματος, το ΔΕΕ, αφότου έθεσε τις γενικές ερμηνευτικές αρχές, προσδιόρισε και το καθήκον του αιτούντος εθνικού δικαστηρίου. Επεσήμανε ότι αυτή η «πρόδηλη» παραβίαση πρέπει να αξιολογηθεί συνολικά, υπό το πρίσμα όλων των παραγόντων της υπόθεσης, όπως είναι οι πόροι των εμπλεκομένων προσώπων, η σοβαρότητα του αδικήματος, η έκταση της ζημίας, καθώς και η αναλογία μεταξύ αποζημίωσης και προσβολής της φήμης. Για τον εντοπισμό της τελευταίας αυτής αναλογίας, το ΔΕΕ έδωσε έμφαση στη δυνατότητα του εθνικού δικαστηρίου να λάβει υπόψη αντίστοιχα ποσά που συνήθως επιδικάζονται στην Ισπανία, προφανώς συγκρίνοντας τα τελευταία με εκείνα της Ισπανίας, προκειμένου να διαπιστώσει προφανείς συγκλίσεις και αποκλίσεις.

Όριο του παραπάνω καθήκοντος, πάντως, είναι η υπεισέλευση σε ουσιαστικά ζητήματα, για τα οποία μόνα αρμόδια παραμένουν τα εθνικά δικαστήρια του κράτους προελεύσεως, δηλαδή, εν προκειμένω, τα ισπανικά δικαστήρια. Στο πλαίσιο των εν λόγω ορίων, το γαλλικό δικαστήριο δεν μπορεί να ελέγξει τα ουσιαστικά κριτήρια για τη διαπίστωση της παραβίασης των ελευθεριών της έκφρασης και του Τύπου, όπως είναι τα καθήκοντα επιμέλειας, η τήρηση της

⁴. Βλ. ΕΔΔΑ *Morice κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No 29369/10), απόφαση της 23ης Απριλίου 2015 του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, παρ. 125, με περαιτέρω παραπομπές.

⁵. Ομοίως, ΕΔΔΑ *Colaço Mestre & SIC κατά Πορτογαλίας* (Προσφυγές Nos 11182/03 και 11319/03), απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, παρ. 28.

⁶. ΕΔΔΑ *Lindberg κατά Σουηδίας* (Προσφυγή No 48198/99), απόφαση (επί του παραδεκτού) της 15ης Ιανουαρίου 2004, άνευ παραγραφοποίησης.

⁷. Ε. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ / Α. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ-ΑΛΕΞΙΟΥ / Ζ. ΠΑΠΑΣΙΩΠΗ-ΠΑΣΙΑ, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα, 2017, σ. 383. Β. ΜΠΟΚΟΒΟΣ, *Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων κατά τον Καν. 1215/2012 και το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ*, εκδ. Σάκκουλα, 2023, σ. 101 επ.

δημοσιογραφικής ηθικής και δεοντολογίας, η έκταση της ζημίας των αιτούντων⁸. Εδώ ακριβώς εντοπίζεται και το δεύτερο δυσχερές σημείο. Η λεπτή διαχωριστική γραμμή μεταξύ του ελέγχου νομιμότητας και ουσίας σε αντίστοιχες υποθέσεις, όπου ορισμένα κρίσιμα στοιχεία, λ.χ. το εύρος της μείωσης της προσωπικότητας/φήμης και οι τρόποι με τους οποίους πραγματοποιήθηκε, αξιολογούνται τόσο ως προς το ουσιαστικό περιεχόμενο της προσβολής, όσο όμως και ως προς την αναλογικότητα του περιορισμού⁹. Με άλλα λόγια, εμπίπτουν τόσο στο πεδίο του επιτρεπτού, όσο και στο πεδίο του ανεπίτρεπτου του ελέγχου.

Τέλος, ιδιαιτέρως σημαντική και μάλλον πρωτόγνωρη νομολογιακά είναι η κρίση του ΔΕΕ περί των συνεπειών εφαρμογής της ρήτρας δημοσίας τάξεως. Κρίνοντας, πρώτον, ότι μπορεί η «πρόδηλη» παραβίαση να αφορά μόνον τον έναν εκ των εναγομένων (υπονοώντας προφανώς τον δημοσιογράφο) και, δεύτερον, ότι η δικαστική απόφαση μπορεί να μείνει ανεφάρμοστη όχι καθολικά, αλλά μόνο κατά το προδήλως δυσανάλογο τμήμα της, σχετικοποιεί την απαγόρευση της επέμβασης στο διατακτικό των αλλοδαπών αποφάσεων. Μέχρι σήμερα, η χρήση της ρήτρας δημοσίας τάξης οδηγούσε απλώς στην απουσία παραγωγής οποιουδήποτε εννόμου αποτελέσματος από την αλλοδαπή απόφαση. Πλέον, και μετά από αυτήν την κρίση, αυτή η απολυτότητα κάμπτεται, επιτρέποντας μεν την αναγνώριση/εκτέλεση της απόφασης, αλλά ως προς ορισμένα σκέλη του διατακτικού, τα οποία κρίνεται ότι δεν παραβιάζουν τη δημόσια τάξη¹⁰. Ομοίως, με δεδομένο ότι, το τι είναι δυσανάλογο εξαρτάται από την οπτική γωνία εκείνου που το αξιολογεί¹¹, και παρά την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης¹², μια -έστω υπόρρητη- αξιολόγηση των ουσιαστικών στοιχείων που εμπίπτουν στο πραγματικό της διαφοράς, είναι κάτι παραπάνω από πιθανή.

Συνοψίζοντας, η σχολιαζόμενη απόφαση είναι πολύ σημαντική, καθώς ερμηνεύει τη ρήτρα δημοσίας τάξης υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και εντάσσει τα δικαιώματα στον προστατευτικό κλοιό της. Έτσι, η κρίση της μείζονος συνθέσεως θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για ανάλογες κρίσεις σε υποθέσεις αναγνώρισης αλλοδαπών αποφάσεων, με επίκληση και άλλων δικαιωμάτων. Πάντως, ως πρώτη απόφαση που είναι στο είδος της, η παρούσα κρίση αντικατοπτρίζει το γενικό πλαίσιο των κανόνων που πρέπει να αξιολογήσει ένα εθνικό δικαστήριο, χωρίς να υπεισέλθει σε περαιτέρω λεπτομέρειες. Η προθυμία των εθνικών δικαστηρίων να χρησιμοποιήσουν την απόφαση αυτή στο μέλλον, ως αιτιολογία για τη χρήση της ρήτρας δημοσίας τάξης, αναμένεται να δώσει στο ΔΕΕ την ευκαιρία να εξειδικεύσει περισσότερο αυτή τη νεότερη νομολογία του.

⁸. Βλ. και Χ. ΜΗΧΑΗΛΙΔΟΥ, Παρατηρήσεις στη ΔΕΕ υπόθ. C-633/22, απόφ. της 4.10.2024 – Κώλυμα αναγνώρισης και εκτέλεσης στην Γαλλία ισπανικής απόφασης περί επιδίκασης υπέρμετρης αποζημίωσης σε ποδοσφαιρική ομάδα σε βάρος γαλλικής εφημερίδας λόγω πρόσκρουσης στην δημόσια τάξη, ΑθΛηκ, 3/2024, ψηφιακό τεύχος, σ. 2.

⁹. Πρβλ. F. MARCHADIER K.A., CJEU Clarifies the Influence of Fundamental Rights on the Operation of the Public Policy Exception, EAPIL, 2024.

¹⁰. Βλ. ομοίως, σε ελληνικό επίπεδο, ΟΛΑΠ 17/1999.

¹¹. A. RUIZ ORTIZ, Ordre Public, Press Freedom and Honour: The Balance in Private International Law (Real Madrid Club de Fútbol, C-633/22), EULawLive, 2024.

¹². Ι. ΞΥΝΤΑΡΑ, Η αναγνώριση των εννόμων συνεπειών των αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σ. 5 επ.